

BESLUT

2019-10-28

Dnr: 19/00932 och
954**SAKEN**

Mattias Karlsson – året fram till valet, SVT1, 2019-03-19, dokumentär om en riksdagspolitiker från Sverigedemokraterna; fråga om opartiskhet och mediets genomslagskraft

BESLUT

Programmet frias. Det strider inte mot kravet på opartiskhet eller bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

PROGRAMMET

Dokumentärfilmen inleddes med en kort presentation av riksdagspolitikern Mattias Karlsson och av dokumentären. En berättarröst sa följande.

Han har ägnat 20 år åt Sverigedemokraterna – Mattias Karlsson – och kallats partiets chefsideolog. Filmaren [personnamn], han har följt honom med kameran i drygt ett år, fram till valet 2018. Ett år präglad av strategiarbete, ständiga presskontakter, valtal och debatter. Men också ett år av stress och ett privatliv som är svårt att hålla ihop.

Därefter visades följande text.

I två år gick Mattias Karlsson och [personnamn] i samma skola. Sedan sågs de inte på 20 år. Mattias blev SD-politiker, [personnamn] filmare. 2017 fick [personnamn] möjlighet att filma Mattias fram till valet 2018. Här följer resultatet.

I dokumentären skildrades dels Mattias Karlssons privatliv där han nyligen gått igenom en separation och att hans barn bodde hos honom mestadels av tiden. Hur han fick hjälp av sin mor, argumenterade politik med sin far och skulle ta körkort. Dels skildrades Mattias Karlsson yrkespolitiska liv med förberedelser inför valtal, interna möten med partikollegor, intervjuer med journalister, Almedalsveckan och valnatten år 2018. I en intervju med en journalist sa Mattias Karlsson bland annat följande.

Om vi tar frågan om de sexuella övergreppen till exempel så har ju all forskning under väldigt lång tid visat att har man en stor invandring från vissa länder, i mellanöstern inte minst, så kommer det att innebära fler sexualbrott.

Vidare redogjorde dokumentären kortfattat för hur Sverigedemokraternas (SD) historia kantats av interna stridigheter och skandaler. Därtill intervjuade filmaren Mattias Karlsson i olika sammanhang genom dokumentären. I en intervju sa Mattias Karlsson följande.

Man måste skilja på att det finns trevliga, duktiga, hårt arbetande invandrare och att vi ska ha öppna gränser liksom. Det funkar inte. Och att vi har stöd av vissa invandrargrupper beror ju på att vi har byggt in konflikter i samhället. Det är ofta väldigt eller ganska ofta kristna till exempel som har erfarenhet av hur det är att leva under islamistiskt förtryck. Och som ser tecken och oroar sig över om det ska bli på ett liknande sätt i Sverige och så.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser i huvudsak att programmet var förklädd propaganda och ett idealiserande porträtt av en kontroversiell politiker på bästa sändningstid. De anför bland annat följande.

Mattias Karlsson fick oemotsagd föra fram generaliseringar, fördomar och lögnar om företeelser och människor i Sverige, inklusive hotfulla uttalanden om muslimer, invandrare och politiker som inte delar hans åsikter. Han fick under programmets gång fritt påstå att ledande politiker och andra partier var lögnare och bedrägliga, det framkom inga balanserade röster i filmen och ingen fick försvara sig mot hans påståenden.

Att helt okritiskt sända ett program där Mattias Karlsson får prata fritt strider mot de regler som gäller för Sveriges Televisions (SVT) sändningsverksamhet, häribland den så kallade demokratibestämmelsen. Denna möjlighet att rentvå sig och lansera sig i okritiska och partiska porträtt har inte getts någon annan företrädare för andra partier, därmed har SVT brutit mot regeln om opartiskhet.

I programmet saknades helt uppgifter om den allmänt kända nazistiska bakgrunden till SD. I stället skönmålades partiet som genom dokumentären spred en friserad bild av sin politik. Inga försök gjordes att beskriva partiet eller sätta det i sitt sammanhang och inte ett ord nämndes om partiets främlingsfientlighet, rasism eller arbetarfientliga politik.

Flera anmälare är också kritiska till att filmen var gjord av en vän till Mattias Karlsson.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att programmet överensstämmer med kravet på opartiskhet och bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. SVT anför i huvudsak följande.

Som framgick av filmens inledning var dokumentären en skildring av ett år i politikern Mattias Karlssons liv. Att i dokumentära skildringar följa politiker för olika partier är i sig inte ett avsteg från kravet på opartiskhet. För SVT:s dokumentärredaktion är det viktig del i skildringen av samtiden att porträttera och följa tongivande politiker från olika politiska partier. Mattias Karlsson är en tongivande politiker i riksdagens tredje största parti. SVT har tidigare sänt dokumentärer om både aktiva politiker som Margot Wallström (S), Carl Bildt (M) och Stefan Löfven (S), skildrat politiska strömningar som Nya Moderaterna och porträtterat tidigare statsministrar som Olof Palme och Torbjörn Fälldin. SVT har även dokumentärt skildrat företrädare för Sverigedemokrater tidigare som exempelvis *Miranda – en politiker blir till* och *Vägen till riksdagen*. Det dokumentära berättandet kan ske på olika sätt. I *Mattias Karlsson – året fram till valet* var slutresultatet en klassisk observerande dokumentärfilm. Filmaren var osynlig och hördes endast i enstaka intervjufrågor. I stället var det händelserna i huvudpersonens liv som får driva berättelsen framåt.

Opartiskheten

Flera anmälare invänder emot att vad de anser vara en ”barndomsvän” är den som gjort dokumentären. SVT framhåller att precis som framgick av presentationen, så gick filmaren och Mattias Karlsson i samma högstadieskola för 20 år sedan och har sedan dess inte haft kontakt. Det var i ett jobbsammanhang som de två åter stötte på varandra och Mattias Karlsson fick då frågan om han kunde tänka sig att bli filmad under en längre tid. Mattias Karlsson har varken som företrädare för SD eller som privatperson fått någon möjlighet att påverka slutresultatet.

SD:s väg från begynnelsen till etablerat riksdagsparti får anses vara väl känd genom den kontinuerliga nyhetsrapportering som sker om partiets politik. I filmen fanns flera sekvenser, till exempel vid ett tal i Rosengård i Malmö, där motståndare fick utrymme att fördöma partiets politik och det lyfts även fram att personer fått lämna partiet efter att de haft samröre med högerextremister.

I den aktuella dokumentären var premissen tydligt presenterad – kameran följde Mattias Karlsson och det är hans personligt uttryckta åsikter som återgavs. Sättet han uttryckte sig på och saker han sa är politiska åsikter som uppenbart har provocerat anmälarna, men SVT anser att det är tydligt att åsikterna är Mattias Karlssons egna. SVT känner inte igen anmälarnas beskrivning att filmen skulle ge en idealiserande bild av Mattias Karlsson och hans parti. Det som gavs var en sammansatt bild av en politiker under ett valår. Filmens innehåll erbjuder öppningar för många tolkningar och reflektioner

Mediets genomslagskraft

I filmen diskuterade Mattias Karlsson sina drivkrafter och SD:s politik, dels i samtal med filmmakaren men också i skildringar av arbetet i partiledningen och i möten med journalister. Hans uttalanden speglade ett riksdagspartis principprogram och partiprogram och SVT har inte funnit stöd i granskningsnämndens praxis för att dessa i sig skulle strida mot bestämmelsen om mediets genomslagskraft utifrån innehåll som är uppenbart diskriminerande mot till exempel en etnisk grupp.

Ett exempel är då det i filmen återutsänds ett klipp ur slutdebatten i SVT inför riksdagsvalet 2018. De uttalanden som SD:s partiledare där gjorde om invandrare har granskningsnämnden bedömt och sändningen ansågs inte strida mot bestämmelsen om mediets genomslagskraft. I den här dokumentära skildringen återgavs dessa uttalanden och det avståndstagande SVT då gjorde för att ge en förståelse för Mattias Karlssons reaktioner och den press han var under i valrörelsen. SVT anser att sammanhanget och helheten gör detta tydligt för tittarna.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot något av könen, mot människor med viss hudfärg, nationalitet, religion eller sexuell läggning eller mot människor med olika former av funktionsnedsättningar eller sjukdomar.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

SVT har stor frihet att själv bestämma vilka frågor som ska uppmärksammas i programverksamheten och hur programmen ska utformas. Granskningsnämnden konstaterar att utgångspunkten för dokumentären var att porträttera ett år i Mattias Karlssons privat- och yrkesliv under året fram till riksdagsvalet år 2018. Enligt nämndens mening måste det vara möjligt för programföretagen att visa dokumentärer med kända politiker av det aktuella slaget utan att det strider mot kravet på opartiskhet. Vad anmälarna anför medför inte att programmet strider mot detta krav. Nämnden anser också att det måste vara möjligt att i denna typ av dokumentär spegla de åsikter om bland annat invandring som Mattias Karlsson uttryckte. Hans uttalanden, sett till sitt sammanhang, innebär därför inte heller att programmet strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg och Gunnar Springfeldt efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Johannes Wik

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.